

ספר השירים

באחת מרשימותיו ממשיך יעקב כפרות פקחון סחוי, התחזה את העתיד. שטיינברג אח שירחני לסאריון של כבוד, שאין נהגים בו שימוש ואין זוכ-רים בדיוק מספר כליו היקרים; רק ביום מועד, בהתאסף בני משפחה, מנד-רו מישרו להוציא מארון הזכוכית המ-אובק כלי אחד או שנים וכריו בקול חוגג: „דעו וראו כי אלה הם כלים יקרים מכל יקר”. המשל הזה הולם יפה את שירחני, על חולין שלה ועל מועדיה, שבעתים הוא הולם את שירתו של י. שטיינברג עצמו. אולם הנה עולה באויר קול „הסאריון היקר”, קולו העצוב של המועד.

בין קולות ובים של שירחני בודד קולו של י. שטיינברג, אולי יותר משל אחרים. גם בספירה העליונה, גם בציר-ויפו האחרון נשאר בו מהגות ונסיון מרים, מרוגו לא מנוחם, מטעם הגורל לא מרומם. קול זה אינו יכול למצוא את תיקונו המלא בצעקה משחררת, גם לא בשירה משתכחת עד תום. היא עולה מעומט בטל פקחון; לא התחבר עם קר-לות הסטיכיה המבורכים, בשביל כך הריחו נבון מדי; הסערה לא תגרפו; המון קולות התקופה לא יקח אתו שבי-השכרון הקצר פג ואיננו. עתה פורש על הכל את רשתו השעמום, ופקחון, פקחון החושים העייפים במקצת, וקיים עוד יעוד האמנה הצורף ולו באמן המשר-יר עד תומה.

זהו טבע של משורר, המחונן בכשר-דון — עזוב אולי — לגלם עולם סמ-לים מתוך אוזן אמנותי של כוחות מנו-גדים, תבונת החושים, הגיון הצרופים (לפעמים הגיון של משחק), שלטון צר-רות קבועות ומסוגרות יפה — שומרים על שירתו של שטיינברג מכל טירוף ורוח עוטים. השירים הללו כפרות החושים הנבונים.

נעורת ברמזים, המחדשים את פני הדברים. כי רעיון עצמו, לפי אמונתו — אינו מספיק כדי חידוש. הפלא הזה בידי צורה, צפיפות המשלים הסמלים (לשון סמיכות מרחיקה), הצמצום ההולך ורב, פולחן השורה הבודדה העצמאית, צורות קבועות ועל פי רוב מסגרות יפה את השיר (סונטה) — כל זה מציון את שירתו של שטיינברג ומבדילו מחבריו לדור, אשר על פי הרוב דיברו על צמי-צום ולשון סמלים — מרחב פיזי סחמ, שירה זו מחייבת עבודת צרוף רבה ולא בכדי מקדיש המשורר שירים רבים לצורף.

הדרך הזו בין ראשית הספר, מעמידה על „הגשר” הנעורים מול מחזה גלדי קרח המתבקעים בזרם המים האביבי, ובין „העולם הזה”, אשר הוא בורח ממנו ומשאיר רק טעם הריח בפה ועצב לך — דרך זו לא היתה ארוכה. כאילו הנעורים היו קצרים; האביב לא עצר כוח, באה בגרות הרגשים המוקדמת ואתה שעמום ועיפות. אולם לפתע בליל ארצישראל, המשיב רוח ונטפי גשם:

דומם אשב הלילה ואצפה
גד תם וחלוני פתוח;
כבצדיה את נפוצות הגשם
אלי יביא הרוח.
זהו מה טוב! משיג ואשר רחוקי,
וניב רע לי זהש בעתים;
רק לקול רם מגשם וסער לקולכם
עוד אקו, השמים.

צפייתו זה, תקוות פתאום זו לכחות השמים, הנאמנים מכוחות אדם, ושיבת רוח וגשם — ודמות חדשה של משורה, דמות יקרה שבעתים.

עזרה וזממן

תלום קל — יקום לחיים גדולים, מלאי עלילה וממילא גם — לשירה גדולה, רעיון זה של שיבת ישראל לילדות, לעלילה, לקדמוניות ראייה ותחושה עצ-מית, מהווה אחד הצירים עליהם „מסי-חובבת” שיטתו של שטיינברג, אולם אין כאילו ברוחו להלהיב את שירתו, ישראל וגורלו אולי ביתר שאת חדרו את ראייתו וטיפתו בו הטעם הזה לגי-לויים אכזריים.

שירת שטיינברג מאונת בתוכה כוחות מנוגדים של חיים והגות בכוח הצורה וסמלים, שירת סמלים-משלים זו מתנה איזה משטר וחוק, המאחד והמבדיל חז-יונות חסרי כל קשר חוץ, המשלים-הסמ-לים מפרשים את סתומות החזיונות, נטולי שותפות וגורל מאחד. שטיינברג רואה במשל והשוואה סגולות יקרות מכל יקר, הממשילים, — המפר-שים הגדולים של החיים והעולם. „מכל מפרשי העולם רק הממשיל אין מלאכתו רמיה”. ישנה דרך של הרחבה, של דיבוי מושגים חסרי קשר ותאום, אין זו דרך השירה, לה גועדה דרך הצמצום, דרך המשל, והשוואה, גילוי שותפות בין הרחוקים, בזינת גורל משותף, דרך המשל — הצמצום — מרי-צאת את השלמות בשורה הבודדה. שטיינברג רואה בשורה הבודדה עצמת השירה העברית הקדומה וגם כיום אין מבחן גדול מזה של השורה הבודדה, כוונה זו לצמצום יתר לשורה בודדה מסוגרת וטעונה נסיון-חיים והגות, אר-פינית לשטיינברג, המשורר (גם בעל הרשימות), של השנים האחרונות, שורה בודדה כותב הוא — אוצרת בתחומה המצומצם תמצית רבת ערך של בינת משורר וכתור מאמר מסוגר היא ער-ברת מדור לדור כתעודה קטנה ונפלאה של רוח אנוש, שירתו של שטיינברג